

122^ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

(ολοήμερο τμήμα)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

<< Επανασυνδέοντας τα παιδιά με τη φύση/ Μεθοδολογία
Θέρφους>>

Εκπόνηση από Οκτώβριο 2015 – Ιούνιο 2016 από τις νηπιαγωγούς
ΚΑΡΑΜΠΟΥΛΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ - ΜΠΑΜΠΟΥΡΑ ΆΝΝΑ

ΑΦΟΡΜΗΣΗ

Το φθινόπωρο ,τα νήπια παίζοντας στην αυλή μάζευαν κιτρινισμένα και ξερά φύλλα και έπαιζαν συχνά με αυτά χρησιμοποιώντας τα σαν υλικά μαγειρικής συνδυάζοντάς τα με χώμα και κουζινικά ή εκτοξεύοντάς τα στον αέρα και παρακολουθώντας το στροβίλισμά τους στον αέρα.

Συλλέξαμε αρκετά φύλλα και τα παιδιά σε μικρές ομάδες σχημάτισαν με αυτά διάφορους συνδυασμούς ενώ ορισμένα μεγάλα φύλλα των συνθέσεων τους τα έκαναν πρόσωπα κολλώντας τους χαρακτηριστικά του ανθρώπινου προσώπου. Φθινοπωρινά φύλλα μας έφερε κι ένας ο συμμαθητής τους που πήγε στη Γερμανία για λίγες μέρες ,τα μάζεψε σε ένα πάρκο και τα νήπια τα χρησιμοποίησαν και αυτά στην ομαδική δημιουργία τους.

Όταν διαπιστώσαμε ότι η ενασχόληση με τα φύλλα των δένδρων είναι μια ευχάριστη και διασκεδαστική ενασχόληση συζητήσαμε με τα παιδιά την περίπτωση να επισκεφθούμε το συστεγαζόμενο Νηπιαγωγείο και να παίξουμε με τα φύλλα ενός δένδρου τα οποία σε ελεύθερη πτώση στριφογυρίζουν όπως οι έλικες του ελικοπτέρου.

Κατεβήκαμε στο 123^ο Νηπιαγωγείο, μαζέψαμε φύλλα που στριφογυρίζουν και παίξαμε μαζί τους.

Στη συνέχεια απλώσαμε λαδόπανο κάτω από το δένδρο της ελιάς και χτενίσαμε το δένδρο. Μαζέψαμε ελιές τις ανεβάσαμε στο Νηπιαγωγείο και τα νήπια ξεχώρισαν τις γερές από όσες τους φάνηκαν χαλασμένες .

Την επόμενη μέρα κατεβήκαμε ξανά και μαζέψαμε και άλλες ελιές. Αφού τις ξεκαθαρίσαμε τις στείλαμε όλες μαζί σε ελαιοτριβείο και πήραμε πίσω λάδι που μοιράστηκε σε μικρά μπουκαλάκια στα νήπια.

Συζητήσαμε με τα νήπια εάν μας ενδιαφέρει να ασχοληθούμε περισσότερο με τα δένδρα εάν θέλουν να επισκεφτούμε το δασάκι που βρίσκεται κοντά στο σχολείο μας. Τα παιδιά στο σύνολό τους ήταν ενθουσιασμένα με την ιδέα και θεωρήσαμε ότι είμαστε σε θέση να υλοποιήσουμε το Πρόγραμμα <<Επανασυνδέοντας τα παιδιά με τη φύση>>.

Οι γονείς των νηπίων γνώριζαν από τις αρχές Οκτωβρίου ότι έχουμε την πρόθεση να υλοποιήσουμε Καινοτόμα Προγράμματα στο σχολείο χωρίς να έχει οριστεί το περιεχόμενο. Έτσι ενημερώθηκαν για τα Καινοτόμα Προγράμματα και έδωσαν τη βοήθειά τους καθ' όλη τη διάρκειά τους.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το Πρόγραμμα θα υλοποιηθεί με την παιδαγωγική μεθοδολογία που δημιουργήθηκε στα πλαίσια του έργου Θέρφης .

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Η ενδυνάμωση της σχέσης των νηπίων- που ζουν σε αστικό περιβάλλον στο κέντρο της Αθήνας –με το δασικό περιβάλλον
- η ευαισθητοποίηση και η ανάπτυξη της ενσυναίσθησής τους για το φυσικό κόσμο,
- Να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση τους με τη φύση εδραιώνοντας μια σταθερή σχέση
- να καλλιεργήσουν φυτά βότανα και αγροτικά προϊόντα και να είναι υπεύθυνα για τη φροντίδα τους αναπτύσσοντας σχέση μαζί τους
- Να μοιραστούν αυτή τους την ενασχόληση με άλλα παιδιά γειτονικού σχολείου .
- Να ενισχυθεί η δημιουργία αυτής της σχέσης και μέσα από διάφορες μορφές τέχνης λογοτεχνίας, ποίησης δημιουργώντας ένα ψυχικό και πνευματικό δεσμό.

ΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Πρακτικές ενδυνάμωσης της σχέσης με τη φύση

A. Επαφή με το δάσος

Δραστηριότητα

Τα νήπια σε μικρές ομάδες των πέντε –έξι παιδιών με ένα κάθονται οκλαδόν στην τάξη σχηματίζοντας κύκλο. Στη μέση του κύκλου τοποθετούμε ένα δένδρο και ζητάμε από τα παιδιά να συζητήσουν μεταξύ τους: πού έχουν δει δένδρα ,πότε επισκέφθηκαν τελευταία φορά ένα πάρκο ή ένα δάσος, πώς ένοιωσαν εκεί ,πως αισθάνονται όταν πηγαίνουν σε ένα τέτοιο χώρο κλπ. Στο τέλος της συζήτησης μεταφέρουν στην ολομέλεια στην αρχή ένας αντιπρόσωπος της ομάδας και στο τέλος όλα τα παιδιά εικόνες και

συναισθήματα. Όταν συζητάμε την πιθανότητα να επισκεφθούμε το κοντινό πάρκο ο ενθουσιασμός είναι περισσότερο από αναμενόμενος.

Τεχνικές της φύσης

α) Το λουτρό του δάσους

Δραστηριότητα

Οργανώνοντας την επίσκεψη στην τάξη συμφωνήσαμε με τα παιδιά ποιες θα είναι οι ομάδες, ποιος θα είναι ο ιχνηλάτης, ότι θα δείχνουν που τα ενδιαφέρει θα το φωτογραφίζουμε, θα προσπαθήσουμε να ακούσουμε ήχους και θα είμαστε όσο πιο ήσυχοι γίνεται.

Με την ολομέλεια των νηπίων τις δύο νηπιαγωγούς και ένα γονέα συνοδό επισκεφθήκαμε το κοντινό πάρκο. Πιαστήκαμε από τα χέρια σε ένα μεγάλο κύκλο και κάθε παιδί είπε το όνομά του κάνοντας μια κίνηση με το σώμα του. Τα περισσότερα παιδιά ισχυρίστηκαν ότι τα δένδρα και οι θάμνοι κουνούσαν τα φύλλα τους σαν να μας απαντούσαν .

Στη συνέχεια οι ομάδες που σχηματίστηκαν στο σχολείο, ακολουθώντας τον ιχνηλάτη τους περπάτησαν τη διαδρομή σταματώντας και ακουμπώντας στον ώμο και δείχνοντας με το δάχτυλο ότι θεωρούσαν σημαντικό ιδιαίτερο και όμορφο. Τα παιδιά μύρισαν το άρωμα από τις πευκοβελόνες, από ξερό φλοιό ξύλου, εντόπισαν κομμάτια κλαδιών που έμοιαζαν με γράμματα του αλφάβητου, παρατήρησαν αντικείμενα που δεν έπρεπε να βρίσκονται μέσα στο δάσος. Επίσης παρατήρησαν στον κορμό ενός δέντρου, το σώμα ενός τζιτζικα, έναν κοκκινολαίμη, έναν τεράστιο ιστό αράχνης .

Ακούσαμε ήχους πουλιών, και απόηχο από συζητήσεις ανθρώπων που έκαναν τη βόλτα τους. Επίσης τα νήπια μάζεψαν <<θησαυρούς του δάσους>> δηλ. ανθισμένα κλαδάκια, κλαδάκια που έμοιαζαν με γράμματα, κομμάτια φλοιού, κουκουάρια, κυπαρισσόμηλα, και άλλους καρπούς και διάφορα φύλλα. Όταν επιστρέψαμε στο σχολείο, τακτοποίησαν τους θησαυρούς στη γωνιά της φύσης, αφηγήθηκαν τις εντυπώσεις τους στην ολομέλεια αφού όλα ήθελαν να πάρουν το λόγο.

Συζητήσαμε επίσης τις περιπτώσεις που << ξεχαστήκαμε και μιλούσαμε δυνατά και όταν δεν έπρεπε αφού η ομάδα παρατηρούσε ή άκουγε κάτι>> και το αποδώσαμε στον ενθουσιασμό μας από τη βόλτα. Τέλος καταγράψαμε τα συναισθήματα και τις σκέψεις μας σε ένα χαρτί και αυτό έγινε πανό που παρουσιάστηκε στην καλοκαιρινή μας γιορτή.

β) Αγκαλιάζοντας ένα δένδρο

Δραστηριότητα

Σε επόμενη επίσκεψη στο δάσος (πραγματοποιήθηκε σε μικρότερες ομάδες των 7-8 νηπίων) κάθε νήπιο επέλεγε ένα δένδρο που για κάποιο λόγο του άρεσε και αγκάλιαζε τον κορμό του ακουμπώντας το σώμα του επάνω στον κορμό, αγγίζοντας το φλοιό του. Κάποια νήπια μετά την αγκαλιά ανέβηκαν πάνω στον κορμό του δένδρου. Επιστρέφοντας στο σχολείο αιτιολόγησαν γιατί επέλεξαν το συγκεκριμένο δένδρο, και τι αίσθηση τους άφησε το χάιδεμα του κορμού, η μυρωδιά του και γενικά η επαφή με το δένδρο τους.

γ) Δημιουργώντας τα πρόσωπα των δένδρων

Δραστηριότητα

Έχοντας δημιουργήσει σχέση με τα δένδρα του γειτονικού πάρκου συζητάμε με τα παιδιά εάν θεωρούν ότι τα δένδρα μπορεί να έχουν πνεύμα-ψυχή αφού κινούν τα φύλλα και τα κλαδιά τους όταν τα επισκεπτόμαστε, εάν θα μπορούσαν να έχουν πρόσωπο και πώς θα ήταν αυτό. Τα νήπια με πηλό σε μικρές ομάδες σχηματισμένες ανάλογα με το δένδρο που αγκάλιασαν δημιουργούν το πρόσωπο του δένδρου, το ζωγραφίζουν και κάνουμε επίσκεψη στο πάρκο για να το βάλουν πάνω στο δένδρο.

B. Καλλιεργώντας τη γη στο πλαίσιο της πόλης

α) Ανταλλαγή σπόρων

Στην πρώτη προσπάθεια υλοποίησης του προγράμματος δεν καταφέραμε να ανταλλάξουμε σπόρους όμως δημιουργήσαμε και έχουμε σπόρους από πιπεριές που δεν φάγαμε στο σχολείο και τις κρατήσαμε γι αυτό, σπόρους από κολοκύθι, και ντομάτα. Στην επόμενη υλοποίηση του προγράμματος θα ανταλλάξουμε σπόρους με το συστεγαζόμενο Νηπιαγωγείο.

β) Καλλιεργώντας με αλληλεγγύη

Ο Δήμος Αθηναίων μας έστειλε ένα κυβικό χώμα σε πέντε τεράστιες γλάστρες και τα νήπια το μετέφεραν με τα κουβαδάκια και τα φτυαράκια τους σε μικρότερες. Επίσης μας έστειλε φρύγανα που δεν χρειάζονται πολύ νερό και βότανα (δάφνη, ρίγανη, μυρτιά, δενδρολίβανο). Ο συνεταιρισμός που μας έβγαλε λάδι μας έστειλε ένα δένδρο ελιάς(Μεσολόγγι) και από εκπρόσωπο συνεταιρισμού στην Κορινθία λάβαμε δωρεά 4 κλημάτων. Στη συνέχεια ορίσαμε ραντεβού με τους γονείς και τα νήπια να ξεχορταριάσουμε ,να σκαλίσουμε και να φυτέψουμε τα φυτά από το Δήμο και τα δένδρα. Τα νήπια είχαν ουσιαστικό ρόλο σε όλη αυτή τη διαδικασία. Τις μικρότερες γλάστρες τις φυτέψαμε με τα νήπια του συστεγαζόμενου 123^{ου} Νηπιαγωγείου με τα οποία περάσαμε την ημέρα μαζί: παίξαμε, φυτέψαμε, φάγαμε κάναμε διάλειμμα μαζί, τραγουδήσαμε και χορέψαμε.

γ) Καλλιεργώντας με βάση τις αρχές της περμακουλτούρας

Στα νήπια είναι δύσκολο να γίνουν κατανοητές έννοιες όπως η περμακουλτούρα αεικαλλιέργεια κλπ. Οι συνιστώσες όμως που συναποτελούν μια έννοια -ως βίωμα και ως καθημερινή πρακτική- σε μια ολιστικού τύπου προσπάθεια αντίληψης της λειτουργίας του Νηπιαγωγείου, επομένως και της καλλιέργειας ,είναι δυνατό να γίνει αντιληπτή τουλάχιστον διαισθητικά. Η φροντίδα για τον άνθρωπο, τη γη, η οριοθέτηση στην κατανάλωση, την παραγωγή, η επαναχρησιμοποίηση, η αναδιανομή του πλεονάσματος, προσεγγίστηκαν: με τη συνεργασία των συστεγαζόμενων σχολείων και των γονέων, τη φροντίδα από τα παιδιά και τους γονείς στα ήδη υπάρχοντα και τα νέα φυτά, την ενημέρωση των παιδιών για την εναλλακτική προστασία των φυτών από ψεκασμό με χημικές ουσίες, την επιλογή φυτών βιολογικής καλλιέργειας, τη χρήση βιολογικού λιπάσματος, τη συλλογή σπόρων από τα παραγόμενα προϊόντα, την κατανάλωση των προϊόντων που παρήχθησαν, το αυτόματο πότισμα για την αποφυγή σπατάλης νερού ,όπως και μια σειρά δράσεων που δε σχετίζονται άμεσα με την καλλιέργεια αλλά γενικότερα την καθημερινή μας συμπεριφορά.

δ) Δημιουργώντας τον κήπο του Ιπποκράτη

Το Μάιο με την άνοδο της θερμοκρασίας και τη δυσάρεστη σε κάποιες περιπτώσεις ατμόσφαιρα μέσα στην τάξη τα νήπια τα οποία έχουν ήδη

εμπειρία της παραγωγής αρωμάτων από τα αρωματικά φυτά της αυλής προτείνουν να <<αρωματίσουμε>> την τάξη. Δοθείσης της ευκαιρίας μιλήσαμε με τα παιδιά για τον Ιπποκράτη για τη χρήση των βοτάνων για θεραπευτικούς σκοπούς . Στο τέλος αποφασίσαμε να μετατρέψουμε τη γωνιά των μαθηματικών σε ένα μικρό κήπο του Ιπποκράτη μέσα στην τάξη με βότανα που μας άρεσε το άρωμά τους και τα παιδιά ανέλαβαν τη φροντίδα τους.

Γ. Αναπτύσσοντας την πνευματική σχέση με τη φύση

α) Μάνταλα

Μετά την επίσκεψη στο Βοτανικό Κήπο (τα παιδιά αγκάλιασαν κι εδώ ένα δένδρο και ένα μπαμπού, έφαγαν κολατσιό στο δάσος, είδαν τα φυτά, τα βότανα κλπ) συνέλεξαν <<θησαυρούς της φύσης>>. Επειδή ο χρόνος της επίσκεψης δεν επαρκούσε ώστε με άνεση να δημιουργήσουμε ένα μάνταλα στο δάσος επιστρέφοντας στο σχολείο αποφασίσαμε να το δημιουργήσουμε στο κέντρο της τάξης. Αφού διαχωρίσαμε τα στοιχεία της φύσης σε ομάδες δημιουργήσαμε ένα μάνταλα με το σύνολο των στοιχείων προσθέτοντας ένα καινούριο στοιχείο κάθε φορά που τελειώνει το προηγούμενο.

β) Φωτογραφίζοντας δένδρα

Στις επισκέψεις μας στο γειτονικό πάρκο και στο Βοτανικό κήπο τα παιδιά και οι νηπιαγωγοί φωτογραφίσαμε τα δένδρα που μας άρεσαν σχολιάζοντας κάθε φορά το λόγο που ένα δένδρο μας εντυπωσιάζει. Επίσης τα νήπια φωτογράφισαν δένδρα και φυτά του συστεγαζόμενου Νηπιαγωγείου αναζητώντας ομοιότητες με τα δικά μας.

γ) Προσεγγίζοντας τη σχέση μας με τη φύση μέσα από την ποίηση

Διαβάσαμε τα ποιήματα <<Το νανούρισμα του πεύκου>> της Ν. Χατζηνικολάου <<Τα δένδρα>> του Τόλη Νικηφόρου, τους στίχους ενός ινδιάνικου τραγουδιού που μιλά για τα δένδρα και τον ουρανό του Μ. Αναγνωστάκη. Τραγουδήσαμε τα τραγούδια <<Το δέντρο της Ανατολής>> και <<Μαρίνα Μαρίνα.... Δώσε μου δυόσμο να μυρίσω....>>

Τα παιδιά κλήθηκαν να ζωγραφίσουν και να περιγράψουν τα συναισθήματά τους. Επίσης ποιήματα για τα δέντρα διάβασαν και οι μαθητές του Δημοτικού (αδέρφια και φίλοι των νηπίων) στην καλοκαιρινή γιορτή που παρουσιάστηκαν οι δραστηριότητες του προγράμματος στους γονείς .

δ) Προσεγγίζοντας τη σχέση μας με τη φύση μέσα από τη ζωγραφική

Σε συνδυασμό με το δεύτερο πρόγραμμα που έχει σχέση με τη ζωγραφική και τον έντεχνο συλλογισμό κατά την υλοποίηση του οποίου τα παιδιά εστιάζουν και παρατηρούν έναν πίνακα ανάλογα με την τεχνική κάθε φορά.

Τα νήπια παρατήρησαν τον πίνακα του Πάμπλο Πικάσο <<Σπίτι με κήπο>> υπέθεσαν τον τίτλο, παρατήρησαν λεπτομέρειες εξέφρασαν τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα που τους δημιουργεί και τέλος έκαναν ατομικά επιχρωματισμό στον πίνακα.

Τον πίνακα <<Στο λιβάδι>> του Γκ. Πρεβιάτι τον χωρίσαμε στη μέση και τα νήπια που ήθελαν συμπλήρωσαν το μισό κομμάτι του πίνακα που έλειπε.

Τον πίνακα του Π. Νομελίνι <<Μεσημέρι στη Βερσίλια>> που απεικονίζει μια οικογένεια να γευματίζει στο δάσος αφαιρέσαμε την οικογένεια από το δάσος και τα νήπια την τοποθέτησαν να γευματίζει σε άλλα μέρη.

Τον πίνακα του Ρουσώ <<Ιαγουάρος επιτίθεται σε άλογο στη ζούγκλα >> τα νήπια υπέθεσαν ότι τα δύο ζώα είναι αγκαλιασμένα. Έτσι χρησιμοποιώντας τον πίνακα σαν το μεσαίο κομμάτι τριλογίας ζωγράρισαν σε ζευγάρια τι προηγήθηκε του αγκαλιάσματος, κι τι πιθανόν ακολούθησε μετά.

Τον πίνακα του Κ. Μονέ <<Πικ-νικ>> τον ανασυστήσαμε δημιουργώντας το δάσος και τους ανθρώπους που κάνουν πικ-νικ αρχικά με playmobil και στη συνέχεια τα παιδιά φόρεσαν ρούχα από το βεστιάριο του σχολείου και υποδύθηκε το καθένα ένα πρόσωπο του πίνακα.

Από τον << Μάζεμα ελαιών >> του Θεόφιλου μεταφέραμε τους εργάτες στον πίνακα <<Ελαιώνας>> του Β. βαν Γκογκ δημιουργώντας animation.

Στον πίνακα του Βίνσεντ βαν Γκογκ << Ανθισμένος δενδρόκηπος με την Άρλ στο βάθος>> τα νήπια ζωγράρισαν τους κατοίκους της Άρλ και τους κολλήσαμε στο δενδρόκηπο.

Στον πίνακα του Κ. Πισαρό <<Το κλάδεμα των θάμνων>> τα νήπια ζωγράρισαν στην κυρία που κλάδευε τους θάμνους βοηθούς και τους κολλήσαμε στον πίνακα.

Τέλος ο ζωγράφος Αποστόλης Σαχάς μας χάρισε ένα αντίγραφο πίνακά του που απεικονίζει ένα τοπίο με χαμηλή βλάστηση και τα νήπια με πρώτο τον εγγονό του ζωγράφου κόλλησαν στη σειρά τις φωτογραφίες τους το ένα δίπλα στο άλλο δημιουργώντας ένα animation.

Δ. Συμμετέχοντας ενεργά στο πλησίασμά μας με τη φύση

α) πρασινίζοντας το εσωτερικό της τάξης και δημιουργώντας υπαίθρια τάξη

Στο εσωτερικό της τάξης δημιουργήσαμε ένα << μικρό κήπο του Ιπποκράτη>> ενώ στην αυλή μας κάτω από την τέντα δίπλα στον κήπο βγάσαμε τα καρεκλάκια δημιουργώντας συνθήκες για συζήτηση και διάβασμα βιβλίων

β)Επιστημονική γνώση και η καλλιτεχνική δημιουργία σε συνδυασμό με τη φύση

Είχαμε την ευκαιρία να μάθουμε τα ονόματα και τις ιδιότητες κάποιων φυτών, θάμνων και δένδρων κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος χωρίς αυτός να είναι ο σκοπός μας καθώς προέκυπταν από ερωτήσεις των παιδιών όπως και γνώσεις για έντομα και μικρά ζώα που ζουν στον κήπο του σχολείου και σε μικρής έκτασης δάση όπως αυτά που επισκεφθήκαμε. Η ενασχόληση με το πρόγραμμα μας οδήγησε αφενός να το παρουσιάσουμε στο τέλος του έτους σε ανοιχτή γιορτή αφετέρου τα μουσικοκινητικά μας δρώμενα, οι εικόνες της παρουσίασης, η μουσική, τα ποιήματα να σχετίζονται με το δάσος και τη φύση

γ)Συνδυάζοντας την ανάγνωση με τη φύση

Τα βιβλία με θεματολογία το δάσος, τα δένδρα και τα φυτά τα διαβάσαμε στην τάξη, στο σπίτι κάνοντας χρήση της δανειστικής βιβλιοθήκης και το δανεισμό από τα <<βιβλία σε ρόδες>> και κάποια στην αυλή του σχολείου. Δυστυχώς δεν υπάρχει χώρος στη φύση κοντά στο σχολείο για να μπορούμε να διαβάζουμε.

δ)Φυτεύοντας ένα δένδρο

Στο Νηπιαγωγείο εκτός από τα κηπευτικά και τα φρύγανα φυτέψαμε μια μικρή ελιά και τέσσερα κλήματα.

ε)Κάνοντας παράδοση τον εορτασμό της φύσης και της άνοιξης στο σχολείο

Ο ερχομός της άνοιξης δίνει αφορμή να στολίσουμε τα ταμπλό στην αίθουσα εκδηλώσεων να παρατηρήσουμε τα έντομα και να δημιουργήσουμε πολύχρωμες κατασκευές με λουλούδια και έντομα, στεφανάκια με λουλούδια, ακόμη και συνθέσεις με λουλούδια και χώμα.

ζ) Οικειοποίηση του κοντινότερου φυσικού χώρου

Ο κοντινότερος χώρος πρασίνου κοντά στο σχολείο είναι το πάρκο το οποίο επισκεφτήκαμε και το οποίο εκτός από ορισμένα σημεία τα οποία είναι στην καλύτερη περίπτωση ικανοποιητικά είναι γενικά ένας χώρος με πολλά προβλήματα ακατάλληλος για να τον οικειοποιηθούμε και να μεταφέρουμε δραστηριότητες της τάξης μας εκεί .

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γενικά

Η ενασχόληση με το πρόγραμμα ήταν σε γενικές γραμμές μια πολύ ενδιαφέρουσα εμπειρία. Μας έδειξε την μεγάλη ανάγκη που έχουν τα παιδιά αλλά και εμείς να βγούμε -από τους τοίχους που ονομάζονται σχολείο ή σπίτι -έξω στη φύση ιδιαίτερα δε στους κατοίκους του κέντρου της Αθήνας. Η αίσθηση ότι κάνουμε πράγματα συζητάμε, παίζουμε, παρατηρούμε, μυρίζουμε, γευόμαστε και αγγίζουμε έξω από το σχολείο φάνηκε να είναι επιτακτική ανάγκη για τα παιδιά. Όσα νήπια δεν ακολούθησαν έστω και μία από της εξόδους μας(κυρίως για λόγους υγείας) μας το υπενθύμιζαν τις επόμενες μέρες επίμονα ζητώντας <<να πάμε πάλι στο δάσος γιατί εγώ έλειπα...>>. Οι φωτογραφίες και τα βίντεο δείχνουν πολύ ξεκάθαρα τη μεγάλη ανάγκη των παιδιών και την δική μας ευθύνη να βρούμε τρόπο να οργανώνουμε δραστηριότητες έξω από το χώρο της τάξης που όσο γοητευτικός χαρούμενος και χρωματιστός κι αν είναι τα παιδιά δείχνουν να προτιμούν να παρατηρούν γράμματα που σχηματίζονται από ξύλα στη φύση και να μετρούν πόσες κάμπιες προχωρούν στη σειρά η μια πίσω από την άλλη .....

Το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε ήταν η κακή κατάσταση του γειτονικού πάρκου με κυριότερο ζήτημα τα περιττώματα των ζώων παντού, συσκευασίες τροφίμων και διάφορα άλλα σκουπίδια τα οποία σχολίασαν και τα παιδιά.

Η ανταπόκριση των νηπίων

- Περίμεναν με ανυπομονησία να πάμε στο δασάκι
- Συνεργάζονταν με τους κανόνες της εξόδου ώστε να συνεχίζονται οι έξοδοι
- Εξέφραζαν λεκτικά ή μέσα από μορφές τέχνης όχι μόνο το ενδιαφέρον αλλά και την ικανοποίηση και την ανάγκη της επαφής με τη φύση
- Έδειχναν ενδιαφέρον να μαθαίνουν πράγματα και πολλές ερωτήσεις έκαναν γονείς και εκπαιδευτικούς να ανατρέχουμε για να δώσουμε απαντήσεις
- Καλλιέργησαν με μεγάλη συνέπεια και υπευθυνότητα: από τη μεταφορά του χώματος στις γλάστρες, το φύτεμα, το πότισμα, τη συλλογή των κηπευτικών, την έκλυση αιθέριων ελαίων από τις μυρτιές και τις δάφνες κλπ
- Παρουσίασαν το πρόγραμμα στους γονείς τους <<εξηγώντας κάθε διαφάνεια>>

Η ανταπόκριση των γονέων

- Ενημερώθηκαν από την αρχή ζητήθηκε με ερωτηματολόγιο η υποστήριξη και η βοήθειά τους και ήταν παρόντες σε όλη τη διάρκεια
- Συνόδευσαν στις επισκέψεις
- Έσκαψαν τον κήπο, φύτεψαν, έφεραν φυτά, κατέθεσαν τις γνώσεις τους για την ανάπτυξη των φυτών, πότιζαν σε περιπτώσεις που χρειαζόταν
- Αρκετοί φύτεψαν ανάλογα λαχανικά και στο σπίτι

Η ανταπόκριση του δήμου

Ανταποκρίθηκε άμεσα δίνοντάς μας χώμα και φρύγανα σε όση ποσότητα θέλαμε.

Η ανταπόκριση των γειτονικών σχολείων

Η συνεργασία με το 123^ο Νηπιαγωγείο ήταν εξαιρετική καθώς ανταλλάξαμε επισκέψεις ,σχεδιάσαμε μαζί δράσεις, φυτέψαμε ,παρατηρήσαμε τα φυτά ο ένας του άλλου και σχεδιάζουμε να προχωρήσουμε τη συνεργασία αυτή περισσότερο την επόμενη χρονιά.

Η ανταπόκριση του φυτωρίου και αγροτικών συνεταιρισμών

Το φυτώριο που προμηθευτήκαμε τους σπόρους και τα μικρά φυτά μας χάρισε σπόρους και τρεις γλάστρες με λουλούδια σκυλάκια παραγγελία των νηπίων. Επίσης δύο συνεταιρισμοί αγροτικών προϊόντων μας δώρισαν τα κλήματα και την ελιά

Η ανταπόκριση της ΠΕ της Α/θμιας Εκπ/σης της υπεύθυνης του Προγράμματος και όχι μόνο....

Η υπεύθυνη των Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων κ. Δημοπούλου διοργάνωσε σεμινάρια για την κατανόηση της μεθοδολογίας του προγράμματος και η υπεύθυνη του συγκεκριμένου προγράμματος κ. Ι. Τσεβρένη μας έδωσε απαντήσεις σε συγκεκριμένα ερωτήματα όταν ζητήσαμε τη βοήθειά της. Επίσης η κ. Μαυρογόνατου που υλοποίησε δραστηριότητες του προγράμματος μας έδωσε την εμπειρία της όταν της ζητήθηκε. Ευχαριστούμε πολύ όλους όσους συνέβαλαν να θυμηθούμε κι εμείς μαζί με τα παιδιά ότι είμαστε κομμάτι της φύσης και εκεί όλα βιώνονται καλύτερα.

Συνεργασίες

Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπ/σης Α Αθήνας

Υπεύθυνη του έργου Θέρφης

Οι γονείς των νηπίων

123^ο Νηπιαγωγείο

Το κλασικό τμήμα του 122^{ου} Νηπιαγωγείου

Το φυτώριο και οι εκπρόσωποι των αγροτικών συνεταιρισμών Τ.

Τζαναβάρας και Γ. Σαλτός.

Βιβλιογραφία

Φλογαίτη, Ε.,(2006) Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την Αειφορία, Αθήνα:
Ελληνικά Γράμματα

<< Η συστημική σκέψη στην Περιβαλλοντική εκπαίδευση: Ένα το ζητούμενο
δύο οι επιλογές>>,2^ο Συνέδριο Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής
Εκπαίδευσης, Αθήνα,15-17 /12/2006,ΥΠΕΠΘ –Παν/μιο Αιγαίου με
συγχρηματοδότηση Ε.Ε.

Περιβαλλοντικά Προγράμματα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση νομού
Μεσσηνίας. Η εκπαίδευση στο δρόμο προς την αειφόρο ανάπτυξη. Κέντρο
Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Καλάματας,Καλαμάτα,2009